

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Φ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΥ
ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ
ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ

Το βιβλίο ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ του Νικολάου Φ. Δημητριάδη αποτελεί ελαφρώς βελτιωμένη έκδοση της ομότιτλης διδακτορικής του διατριβής, η οποία εγκρίθηκε με άριστα από το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ.

Copyright © 2017 CEMES Publications.

All rights reserved. Except for brief quotations in notices or reviews.

No part of this book may be reproduced in any manner without prior written permission from the publisher.

Communication: cemes2014@gmail.com

Cover and Book design and typesetting by Epikentro Publications

ISBN

CEMES: cemes.weebly.com

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ, ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
«ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ»

7

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Φ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

**ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ
ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ**

Εκδόσεις CEMES
Θεσσαλονίκη 2017

CENTER OF ECUMENICAL, MISSIOLOGICAL AND ENVIRONMENTAL STUDIES
"METROPOLITAN PANTELEIMON PAPAGEORGIU"

7

NIKOLAOS F. DIMITRIADIS

**THEOLOGICAL AND RELIGIO-HISTORICAL APPROACH
OF THE INTER-FAITH DIALOGUE IN WORLD MISSION**

CEMES Publications

Thessaloniki 2017

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Οι τελευταίες εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο με την επέλαση της τρομοκρατίας και την σχέση της με τη θρησκεία έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη κριτικής ανάλυσης των διαθρησκειακών διαλόγων. Το θέμα αυτό απασχόλησε την παγκόσμια χριστιανική κοινότητα, ιδιαίτερα στο χώρο της χριστιανικής ιεραποστολής, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί στον χώρο της θεολογίας ένας πλούσιος και γόνιμος διάλογος. Το Κέντρο Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών ασχολήθηκε επισταμένως με το πρόβλημα αυτό σε διεθνές διαθρησκειακό συμπόσιο το 2013, τα πρακτικά του οποίου εκδόθηκαν στη σειρά των εκδόσεων CEMES με τίτλο «Ορθόδοξη προσέγγιση για μια θεολογία των θρησκειών» και αριθμό 5.

Η ανά χείρας μελέτη του – καθηγητή σήμερα στο μεταπτυχιακό τμήμα του Αμερικανικού Κολλεγίου «Ανατόλια της Θεσσαλονίκης (Anatolia College of Thessaloniki, ACT) – Νικολάου Δημητριάδη αποτελεί ελαφρώς βελτιωμένη έκδοση της διδακτορικής του διατριβής στο τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ, η οποία εξετάζει την κριτική θεώρηση της εξελικτικής πορείας της χριστιανικής ιεραποστολής, που οδήγησε στη σύγχρονη αντίληψη για την αναγκαιότητα του διαθρησκειακού διαλόγου στη χριστιανική μαρτυρία.

Αποτελείται από τρία κεφάλαια σε δύο μέρη, το πρώτο των οποίων, το θεολογικό, αποτελείται από τα δύο πρώτα κεφάλαια, το καθαρά ιεραποστολικό και το διαθρησκειακό. Η σοβαρή θεολογική μελέτη του αναδύμενου πλουραλισμού και ο υπεύθυνος διάλογος με τα σύγχρονα ρεύματα της ανθρώπινης σκέψης μας δίνει τη δυνατότητα να μελετήσουμε το σύγχρονο κόσμο στην εξέλιξή του.

Σο δεύτερο μέρος, που αποτελεί το τρίτο (και τελευταίο) κεφάλαιο, ο συγγραφέας επιχειρεί μια θεώρηση του φαινομένου από αυστηρά θρησκευολογική σκοπιά, κάτι που ήδη έχει αρχίσει να συζητείται στις διαθρησκειακές συναντήσεις του χριστιανικού κόσμου, μολοντί βέβαια δεν έχει εδραιωθεί ευρύτερα. Η προσέγγιση αυτή ανοίγει νέους ορίζοντες όχι μόνο στον τρόπο προσέγγισης των ανθρώπων με διαφορετικές θρησκευτικές αντιλήψεις, αλλά και σ' αυτή καθ' αυτή την παγκόσμια ιεραποστολή. Αυτό από μόνο του στο χώρο της επιστήμης της ιεραποστολικής αποτελεί πραγματική συμβολή στη θεολογική συζήτηση για το μέλλον της χριστιανικής μαρτυρίας.

Η συνδρομή της επιστήμης της θρησκευολογίας είναι απαραίτητη, προκειμένου να εξεταστούν οι θρησκευτικές πεποιθήσεις των ανθρώπων, όπως κατανοούνται με βάση τη συλλογή πολιτισμικών και ψυχολογικών δεδομένων. Η νέα αυτή προσέγγιση περιγράφει τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές των πιστών, θέτοντας ως σημεία αναφοράς για τη σταθερότητα και την αλλαγή τους. Στα πλαίσια του θρησκευτικού πλουραλισμού το υλικό αυτό αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για την αλληλογνωριμία των πιστών μέσα, αλλά και ανάμεσα, στις κοινωνικές ομάδες.

Οι διαθρησκειακοί διάλογοι αποτελούν όχι μόνο μία εσωτερική ανάγκη των θρησκειών, αλλά και χρέος απέναντι στο σύγχρονο άνθρωπο. Αποκαλύπτουν την αξία της ανθρώπινης ζωής, το μεγαλείο της ανθρωπότητας. Αυτό που στο μέλλον απαιτείται στις διαθρησκειακές συναντήσεις είναι μια διεπιστημονική συνεργασία προκειμένου να καλλιεργήσουμε το σεβασμό προς τον άλλον και να αναζητήσουμε νέους τρόπους, ώστε να κατανοήσουμε την ιδιαιτερότητα, την καθολικότητα και τον πλουραλισμό των διαφόρων παραδόσεων.

Δύο από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά ενός πετυχημένου διαθρησκειακού διαλόγου είναι η αυτοκριτική και η αυτογνωσία. Το πρώτο επιτυγχάνεται με την ουσιαστική συνδρομή της θεολογίας και το δεύτερο με την επιστήμη της Ιστορίας των Θρησκειών.

Ο Πρόεδρος του CEMES

Γέτρος Βασιλειάδης

Ομότιμος Καθηγητής του ΑΠΘ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

- 0.1. Το πρόβλημα
- 0.2. Διαθρησκειακός διάλογος και Ιεραποστολή
 - 0.2.1. Η Ιεραποστολή ως πορεία σε εξέλιξη
- 0.3. Θεολογία και Θρησκειολογία. Σύμμαχοι ή ανταγωνιστές;
 - 0.3.1 Τι περιλαμβάνει μια θρησκειολογική θεώρηση
- 0.4. Ο διαθρησκειακός διάλογος στη σύγχρονη θεολογική/ ιεραποστολική και θρησκειολογική/επιστημονική έρευνα

Μέρος πρώτο

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Πρώτο τμήμα Α' μέρους

ΒΙΒΛΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

- 1.1. Τα έθνη στη βιβλική παράδοση
- 1.2. Η αντιμετώπιση της ειδωλολατρίας και του Ιουδαϊσμού στην ιστορία της αδιαίρετης Εκκλησίας
 - 1.2.1. Χριστιανισμός και ειδωλολατρία
 - 1.2.2. Χριστιανισμός, Ελληνισμός και Ιουδαϊσμός
- 1.3. Χριστιανισμός και Ισλάμ μέχρι την έξαρση της εξωτερικής ιεραποστολής στη Δύση
- 1.4. Τα ζωντανά θρησκευόμενα ως «αντικείμενο» της χριστιανικής ιεραποστολής μέχρι το 1910.
 - 1.4.1. Η στάση της Ορθοδοξίας μέχρι το 1910

Δεύτερο τμήμα Α' μέρους

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ (Ο ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΩΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ-ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ)

- 2.1. Η εξέλιξη της θεολογίας της χριστιανικής ιεραποστολής στα πλαίσια της οικουμενικής κίνησης
 - 2.1.1. Οι απαρχές της παγκόσμιας ιεραποστολικής κίνησης
 - 2.1.2. Από την ίδρυση του ΔΙΣ μέχρι την 3^η Γ.Σ. του ΠΣΕ στο Νέο Δελχί (1921-1961).
 - 2.1.2.1 Το ιεραποστολικό παράδειγμα της χριστοκεντρικής παγκοσμιό-τητας
 - 2.1.3. Η ενσωμάτωση της παγκόσμιας ιεραποστολής στο ΠΣΕ (Νέο Δελχί, 1961)
- 2.2. Η κίνηση της Λωζάννης
- 2.3. Από το Ναϊρόμπι στο Βανκούβερ
- 2.4. Μελβούρνη 1980 «*Ελθέτω η Βασιλεία σου*»
- 2.5. Ευχαριστιακή προσέγγιση της ιεραποστολής
- 2.6. Το τμήμα για το «διάλογο με τους πιστούς άλλων θρησκειμάτων»
- 2.7. Η Β' Βατικανή Σύνοδος
 - 2.7.1. Η διακήρυξη *Ad Gentes*
- 2.8. Τα τέσσερα κείμενα που σηματοδοτούν τη νέα πορεία του διαθρησκειακού διαλόγου στα πλαίσια του ΠΣΕ
 - 2.8.1. «*Χριστιανοί σε διάλογο με τους πιστούς των άλλων θρησκειμάτων*»
 - 2.8.2. «*Κατευθυντήριες γραμμές στο διάλογο με τους πιστούς των ζωντανών θρησκειμάτων και ιδεολογιών*»

- 2.8.2.1. Συγκρητισμός
- 2.8.3. «Οικουμενικές θεωρήσεις για το διάλογο και τις σχέσεις με ανθρώπους διαφορετικών θρησκειών».
- 2.8.4. Θρησκευτικός πλουραλισμός και χριστιανική αυτοκατανόηση
- 2.8.4.1. Οι θρησκευτικές παραδόσεις ως ξεχωριστές πνευματικές πορείες
- 2.8.4.2. Η έννοια της κλήσης για φιλοξενία

Μέρος δεύτερο

ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

- 3.0. Εισαγωγικά
- 3.1. Η επιστήμη της θρησκειολογίας
 - 3.1.2. Η επιστήμη της θρησκειολογίας και ο διαθρησκειακός διάλογος
- 3.2. Η σύγχρονη επιστημονική έρευνα της θρησκείας
 - 3.2.1. Σχετικά με τον ορισμό της θρησκείας
 - 3.2.2. Η κατασκευή της θρησκείας στα πλαίσια του διαθρησκειακού διαλόγου
 - 3.2.3. Ορίζοντας τον διαθρησκειακό διάλογο
- 3.3. Τρεις τρόποι προσέγγισης του διαθρησκειακού διαλόγου.
 - 3.3.1. Η περιγραφική μελέτη
 - 3.3.2. Η καθοδηγητική μελέτη
 - 3.3.3. Η εμπειρική μελέτη ως μέσο προσέγγισης του διαθρησκειακού διαλόγου
- 3.4. Η ακαδημαϊκή προσέγγιση του διαθρησκειακού διαλόγου στη μελέτη της θρησκείας.
 - 3.4.1. Η έννοια της ερμηνείας στο διαθρησκειακό διάλογο
 - 3.4.2. Η έννοια της ταξινόμησης στο διαθρησκειακό διάλογο
 - 3.4.3. Η συγκριτική μέθοδος στο διαθρησκειακό διάλογο
- 3.5. Ο διαθρησκειακός διάλογος ως θρησκευτικό φαινόμενο.
 - 3.5.1. Περιγραφή και ανάλυση του θρησκευτικού φαινομένου
 - 3.5.2. Η έρευνα του φαινομένου του διαπολιτισμού στο διαθρησκειακό διάλογο.
- 3.6. Ο διάλογος των θρησκειών σε επιστημονικό επίπεδο και η σημασία του
- 3.7. Υποκειμενικότητα και αντικειμενικότητα στη θρησκειολογική θεώρηση του διαθρησκειακού διαλόγου
- 3.8. Η πολυθρησκευτικότητα στα πλαίσια της πολυπολιτισμικότητας
- 3.9. Θρησκειολογική ανάλυση του θρησκευτικού και πολιτισμικού πλουραλισμού στα πλαίσια του διαθρησκειακού διαλόγου
 - 3.9.1. Η μελέτη του πλουραλισμού
 - 3.9.2. Αποικιοκρατία και πλουραλισμός
- 3.10. Διαπολιτισμός, παγκοσμιοποίηση και φονταμενταλισμός στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες
- 3.11. Μονισμός και ετερότητα
 - 3.11.1. Μονισμός
- 3.12. Σχέσεις θρησκείας-κοινωνίας στο διαθρησκειακό διάλογο.
- 3.13. Εθνοκεντρισμός, ιμπεριαλισμός και οριενταλισμός στη θεώρηση του διαθρησκειακού διαλόγου.
 - 3.13.1. Εθνοκεντρισμός
 - 3.13.2. Ιμπεριαλισμός
 - 3.13.3. Οριενταλισμός
 - 3.13.4. Η ιστορία της διασποράς (κοινά στοιχεία θρησκειών)
- 3.14. Διατήρηση της θρησκευτικής ταυτότητας

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

B. ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ Π.Σ.Ε.

Γ. ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΑΤΙΝΑΝΟΥ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Οι τελευταίες εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο με την επέλαση της τρομοκρατίας και την σχέση της με τη θρησκεία έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη κριτικής ανάλυσης των διαθρησκειακών διαλόγων. Το θέμα αυτό απασχόλησε την παγκόσμια χριστιανική κοινότητα, ιδιαίτερα την χριστιανική ιεραποστολή, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί στον χώρο της θεολογίας ένας πλούσιος και γόνιμος διάλογος. Το Κέντρο Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών ασχολήθηκε επιστημονικά με το πρόβλημα αυτό σε διεθνές διαθρησκειακό συμπόσιο το 2013, τα πρακτικά του οποίου εκδόθηκαν στη σειρά των εκδόσεων CEMES με τίτλο «Ορθόδοξη προσέγγιση για μια θεολογία των θρησκειών» και αριθμό 5.

Δυο από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά ενός πετυχημένου διαθρησκειακού διαλόγου είναι η αυτοκριτική και η αυτογνωσία. Το πρώτο επιτυγχάνεται με την ουσιαστική συνδρομή της θεολογίας και το δεύτερο με την επιστήμη της Ιστορίας των Θρησκειών. Η ανά χειράς μελέτη του – καθηγητή σήμερα στο μεταπτυχιακό τμήμα του Αμερικανικού Κολλεγίου «Ανατόλια της Θεσσαλονίκης (Anatolia College of Thessaloniki, ACT) – Νικολάου Δημητριάδη αποτελεί ελαφρώς βελτιωμένη έκδοση της διδακτορικής του διατριβής στο τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ, η οποία εξετάζει την κριτική θεώρηση της εξελικτικής πορείας της χριστιανικής ιεραποστολής, που οδήγησε στη σύγχρονη αντίληψη για την αναγκαιότητα του διαθρησκειακού διαλόγου στη χριστιανική μαρτυρία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ CEMES